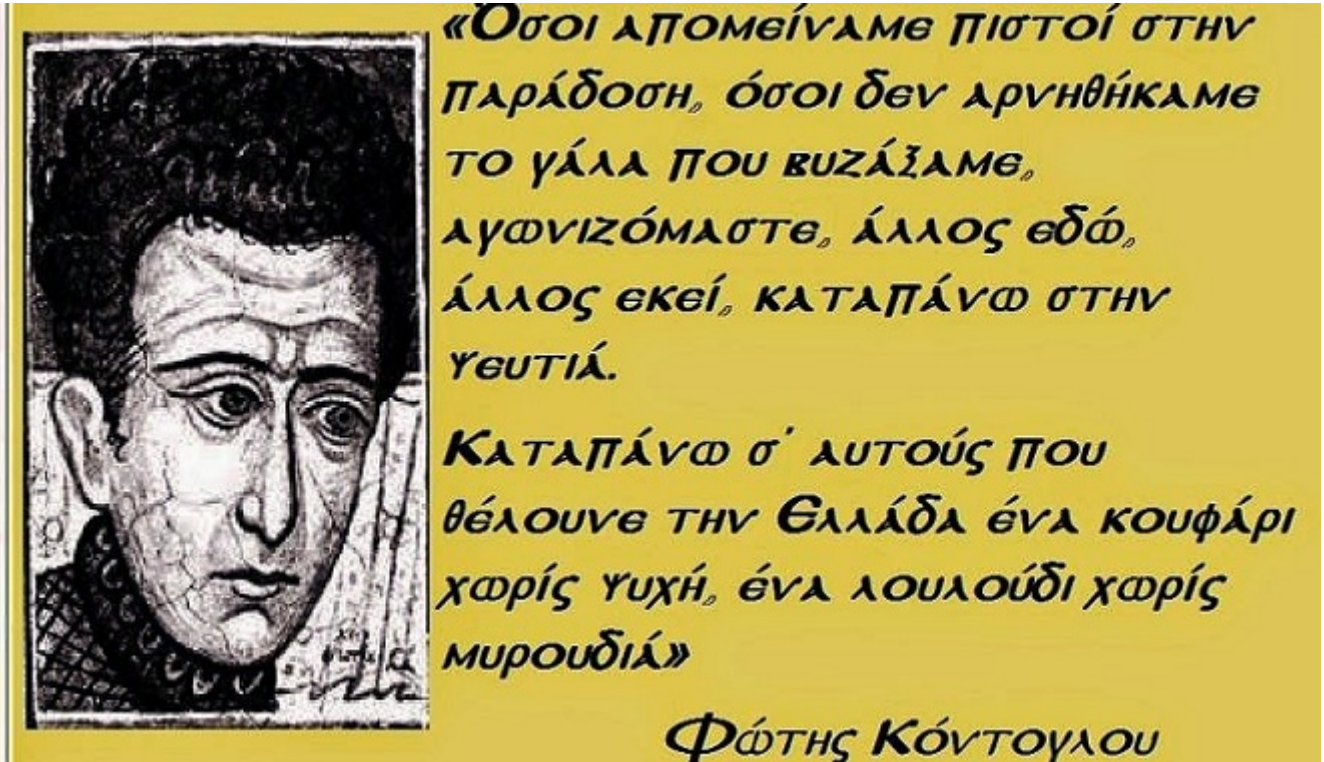

Τα κύρια χαρακτηριστικά της συγγραφής του Φ. Κόντογλου

Πολιτισμός / Λογοτεχνία - Φιλολογία

Αλέξιος Παναγόπουλος (Academician Prof. DDDr. Pdoc. Dr.Habil. Alexios Panagopoulos)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1TCNgOx>]

Ένα πνεύμα πνευματικής στράτευσης θα χαρακτηρίσει την πνευματική του δημιουργία, καθώς ο ίδιος μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο θα γράψει πως «αποφασίζει να αφιερώσει το τάλαντό του στο Χριστό..», κάτι που θύμιζε τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες και τους κάποιους όχι και πολύ γνωστούς βυζαντινούς τεχνίτες. Έτσι εμφανίζεται η ποιοτική διαφορά ανάμεσα στον προπολεμικό και τον μεταπολεμικό Κόντογλου.

**«Όσοι απομείναμε πιστοί στην
παράδοση, όσοι δεν αρνηθήκαμε
το γάλλ που βυζάζαμε,
αγωνιζόμαστε, άλλος εδώ,
άλλος εκεί, καταπάνω στην
γυυτιά.**

**Καταπάνω σ' αυτούς που
θέλουνε την Ελλάδα ένα κουφάρι
χωρίς γυυχή, ένα λουλούδι χωρίς
μυρουδιά»**

Φώτης Κόντογλου

Πριν τον πόλεμο θα εισηγηθεί στον Αναστάσιο Ορλάνδο, τότε Διευθυντή της Υπηρεσίας αναστηλώσεως και συντηρήσεως Αρχαίων και Βυζαντινών μνημείων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ώστε οι Εκκλησίες να χτίζονται και να διακοσμούνται με τοιχογραφίες βυζαντινότροπες, και όχι δυτικίζουσες και με αναγεννησιακό τρόπο και ρυθμό.

Θα διεκδικήσει έμπρακτα με αντίστοιχο πείσμα την «ελληνική ιθαγένεια» και στο πεζογραφικό του έργο, σε μία κατάσταση νοητή και πνευματική, ασκώντας κριτική και ελέγχοντας ή «αγγίζοντας τον βυζαντινό αντιφραγκισμό», ως έναν τρόπο ζωής, έκφρασης, σκέψης, συμπεριφοράς λειτουργίας και λογικής.

Συνδυάζει κάποια στοιχεία από τον κόσμο των κοσμικών παραισθήσεων του Έντγκαρ Άλλαν Πόε. Αλλά και απ'τον εξασυλωμένο πνευματικό ασκητικό κόσμο των ιερών βίων και την πολιτεία των αγίων. Επίσης εξαίρει την αφηγηματική κοσμική απλότητα του Ντάνιελ Ντεφόε, και τις ποιητικές Ιερές Ακολουθίες της Ορθόδοξης Εκκλησίας με την Υμνολογία, την Ποίηση και τον απaráμιλλο Βυζαντινό μουσικό στίχο. Όλα αυτά συνέθεταν ένα ύφος «naif» με καθαρά προσωπικό περιεχόμενο για τον Κόντογλου. Οι ήρωές του τα πρώτυπά του τα ιδανικά του είναι σαν τους απλούς βιβλικούς ανθρώπους της καθ'ημάς Ανατολής. Για άλλους σαν τον «*bon sauvage*» του αγριανθρώπου των μακρινών αποικιών. Λόγω της απομόνωσής του αυτής από τον δυτικό πολιτισμό, παρέμεινε, καλός και αγαθός, σχολίαζαν κάποιοι αργότερα.

Μεταφράζει αποσπάσματα από τον «*Ροβινσώνα Κρούσο*» και υπερηφανεύεται για την απλότητα του ύφους του Ντάνιελ Ντεφόε. Ενίοτε ταυτίζει τον εαυτό του.. με

τον ήρωα του έργου. Επιδιώκει μια επιστροφή στο γνήσιο, στο αυθεντικό, στο ηθικό, κάτι που δεν είναι καθόλου άσχετο με την γενικότερη απώλεια εμπιστοσύνης στο δυτικό τρόπο σκέψης και στον ορθολογιστικό πολιτισμό. Συνεπεία αυτής του «μηχανοποιημένου πολέμου» του 1914-1918, αλλά και των ιδεολογικών ρευμάτων που απαξίωσαν τον πολιτισμό της Μικράς Ασίας και που οι πολιτικές και στρατιωτικές δυνάμεις της Ευρώπης συνειδητά παρέδωσαν στο βάρβαρο Ασιάτη Τούρκο για την καταστροφή της Σμύρνης, των Σχολών της και του πολιτισμού της.

Ἀθήναι, κβ' (22) Ἰουλίου ἀπὸ νῆ + 1959

Ἀγαπητὲ κύριε Καρδάλια,

Οἱ πολλοὶ ἀνθρώποι ὑπερτίανε τὴ ματαιότητά. Εὖ ξεχωρίζει, μαζὺ μὲ τοὺς χύλους. Ὁχι γιὰτὶ συμφωνῶς μὲ τὰ δικὰ μου ἀιδήματα, ἀλλὰ γιὰτὶ δὴν συμφωνῶς μὲ τὴ γενικὴ ἀνοησία.

Ἐποτόσο, εἶνε κάμποσοι ποὺ μὲ βράφανε τέτοια καλὰ φάρμακα, τὸ χεῖρσμαι ποὺ μ' ἀξίωσε ὁ Κύριος γὰ δίνω πικροματικὴ χαρὰ σὲ τόσους ὁμοίους μου, μὲ τὴ φτωχὴ καὶ ἀπολὴ τέχνη μου.

Ἐν θεοσαχνική, πῶανε τὸ πολιτεία μὲ βυβαντική, μὲ ἑρθόδοξη παράδοσι, δὲν ἐβγῆκε ἕνας ποὺ νὰ τὴν ἀγιασῆσει καὶ νὰ βρῆ ἔμωτικὴ σ' αὐτή. Ὅσοι βράφανε, εἶνε ξισδαομένοι ἐδαρχιώτες, ποὺ κάνολε τὸν μοντέρνο καὶ τὸν φραγμοαναθρεμμένον. Κάποια ἀδ' αὐτοῦ κατὰδεχθήκανε νὰ μιλήσουνε καὶ γιὰ τὴν παράδοσήμας, μὰ τὴ μοντέρνο σομίσανε, τὴν ἐμφράσανε σὸρραλιγικά, γιὰ νὰ διέξανε πῶς εἶνε νεωτεριστές, (αὐτὸ τὸς βράζει μὲρα-νύχτα). Κάνανε δικαδὴ ὅτι κάνανε κάποιοι κούφιοι μαζι-

Στη λογοτεχνία η πνευματική του ακτινοβολία είναι ίσως περιορισμένη σε σχέση με εκείνη της ζωγραφικής του όπως σημειώνει ο Λίνος Πολίτης «Ἐμεινε σφιχτά προσκολλημένος στο ίδιο ύφος, χωρίς καμία εσωτερική ανανέωση, και τα πολλαπλά δημοσιεύματά επαναλαμβάνουν τα ίδια μοτίβα, ενώ η γλώσσα και το

ύφος που είχαν αναβρύσει τόσο αυθόρμητα και γνήσια στην αρχή στεγνώνουν αργότερα σε κάποια μανιέρα, κάποτε και με μια δυσάρεστη αναβίωση αρχαϊσμών και καθαρεύουσας».

Δεν άφησε μεγάλα συνθετικά έργα, όπως μυθιστορήματα, εκτός από λίγες εξαιρέσεις, ούτε νουβέλες και εκτενή διηγήματα. Δεν υπάρχει έτσι στο έργο του η εντυπωσιακή μυθοπλασία και η σκηνοθεσία με την περίτεχνη πλοκή. Το λογοτεχνικό του έργο κατέχει περιορισμένη έκταση, στο σύνολο της συγγραφικής του παραγωγής, ενώ το πρωτότυπο λογοτεχνικό είναι μικρό τμήμα του πρώτου. Σε μια εποχή που ο «μύθος» κυριαρχεί στην ελληνική πεζογραφία, εκείνος αποστασιοποιείται, για να δηλώσει τη διαφορά του στον τρόπο σκέψης. Δεν συναντάμε στα κείμενά του το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο όπως συμβαίνει στα μυθιστορήματα της εποχής του. Απουσιάζει το επικαιρικό, τα μεγάλα ανθρώπινα πάθη, οι συγκρούσεις και οι δραματικές καταστάσεις. Ο Κόντογλου μας μεταφέρει σε μία άλλη διάσταση. Η λογοτεχνία του συνιστά μια «ποιητική ουτοπία», «μια εκτός τόπου και χρόνου λειτουργία της νοσταλγίας», της παράδοσης, του αρχέτυπου κάλλους, της σοφίας, της απλότητας και της ελληνικής γνησιότητας.

Η γλώσσα του είναι μια λαϊκίζουσα ιδιόλεκτος. Περιέχει πολλά ιδιώματα της πατρίδας του στο τυπικό και στο λεξιλόγιο. Επηρασμένος και από το πνεύμα του δημοτικισμού απ' τις αρχές του αιώνα αποφεύγει τεχνιέντως τις λόγιες εκφράσεις, παρότι τις γνωρίζει. Χειρίζεται πολύ καλά τη γλώσσα και τη γραφή, και στο τυπικό του είναι εμφανείς κάποιοι ψυχαρισμοί της εποχής «φχαρίστηση, ντυμασία, Μιστοκλής, Βριπίδης» κτλ. Η λαϊκή γλώσσα του δεν είναι προϊόν αισθητικής προτίμησης, αλλά κρίνεται και ως η κατάλληλη γλωσσική μορφή με διατυπώσεις ώστε να επικοινωνήσει με το μεγάλο πλήθος του πολύ άνετα και ευχάριστα.

[Συνεχίζεται]

<http://bitly.com/1U9N3R2>